

KORKEIN HALLINTO-OIKEUS
HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLEN

Luontoarvojen oikeudellinen sääntely kunnostushankkeissa

Tuire Taina, KHO
Vesistökuunnostusverkoston vuosiseminaari 2017
Tampere 13.6.2017

Esityksen sisältö

- Vesilaki
- Luonnonsuojelulaki
- Vesienhoidon suunnittelu
- EU-säätelyn merkityksestä
- KHO:n oikeuskäytäntöä
 - Vesilain ja luonnonsuojelulain suhteesta
 - Luontoarvoista kunnostushankkeissa
 - Kunnostuksen merkityksestä (muun hankkeen) lupaharkinnassa

Vesilaki

- Yleistä lupa- ja ilmoitusmenettelystä
 - Lupa aluehallintovirastolta: vaikutus vedenkorkeuteen tai virtaamaan (patoaminen), muutos rantaviivassa, yli 500 m³:n ruoppaus
 - Ilmoitus ELY-keskukselle: pienempi ruoppaus ja niitto, ojitus
 - Poikkeus vesiluontotyyppien suojelusta aluehallintovirastolta: luonnontilainen flada, kluuvijärvi, lähde, noro ja lampi
- Keskivedenkorkeuden muuttamista (nosto tai lasku) koskevat erityiset säännökset vesilain 6 luvussa
 - Ei saa huomattavasti heikentää erityistä luonnonsuojeluarvoa (4 §)
 - Alueen omistajien suostumusta ei tarvita, jos hanke on yleiseltä kannalta tärkeän tarkoituksen, kuten mm. luonnonsuojelun vaatima (5 §)
- Vesilakia sovellettaessa on noudatettava, mitä luonnonsuojelulaissa säädetään (VL 1 luku 2 §)

Luonnonsuojelulaki

- Poikkeuslupa ELY-keskukselta:
 - Eräiden **luontotyyppien** suojelu ja muuttamiskielto rajauspäätöksellä (29, 30 ja 31 § , esim. luonnontilaiset hiekkarannat ja merenrantaniityt)
 - Eläin- ja kasvilajien **yleiset rauhoitussäännökset** eivät estä alueen käyttämistä mm. rakennustoimintaan (39, 42 ja 48 § 1 mom.)
 - Erityisesti suojeltavan lajin säilymiselle **tärkeän esiintymispaikan** hävittämis- ja heikentämiskielto rajauspäätöksellä (47 ja 48 § 2 mom., esim. meriuposkuoriainen ja apilakirjokääriäinen)
 - Luontodirektiivin liitteen IV (a) lajien **lisääntymis- ja levähdyspaikkojen** hävittämis- ja heikentämiskielto (49 § , esim. viitasammakko, vuollejokisimpukka)
- Natura 2000 -alueet
 - Natura 2000 –verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevien luonnonarvojen heikentämiskielto (64 a §)
 - Natura-arvioinnin tarve (65 §) ja valtioneuvoston poikkeuslupa (66 §)

Vesienhoidon suunnittelu

- Vesienhoitosuunnitelmissa esitetty
 - on otettava huomioon vesilain mukaisessa intressivertailussa, kun koskee **hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja käyttöön** liittyviä seikkoja (VL 3 luku 6 §), erityisesti vesien tilatavoitteita
 - voidaan aina ottaa selvityksenä huomioon
- Tavoitteena hyvä ekologinen ja kemiallinen tila
- Lisäksi suojelualueiden erityiset tavoitteet
 - Suojeltavien alueiden vesien tilan tulee olla suojelun edellyttämällä tasolla viimeistään vuonna 2015 (vesienhoitolain 21 § :n 2 momentti)
- Kunnostushankkeiden osalta ei KHO:n oikeuskäytäntöä
 - Turvetuotantoon liittyen mm. KHO 2014:176, Lapväärtinjoki
 - KHO 2015:63, Virojoki, vaikka kalatien rakentamista ei esitetty toimenpideohjelmassa, ei edellytyksiä velvoitteen poistamiselle ollut

EU-säätelyn merkityksestä

- 3D (tai 4D) –malli eli **vesipuitedirektiivi** + tulvadirektiivi + meristrategiadirektiivi + **luontodirektiivi**
- Velvollisuus sovittaa tavoitteet sekä suunnitelmat ja toimenpiteet yhteen
 - Vesiekosysteemien suojelu ja vesiekosysteemeihin suoraan yhteydessä olevien maaekosysteemien ja kosteikkojen suojelu
- Komission julkaisu 2011 “Links between the Water Framework Directive and Nature Directives”
 - Esimerkkejä mm. Hollannista siitä, miten arvokkaan lintujärven luonnollisen vedenkorkeuden palauttaminen olisi VPD:n tavoitteiden mukaista, mutta vastoin luontodirektiivin ja tulvadirektiivin tavoitteita

Vesilain ja luonnonsuojelulain suhteesta

- KHO 2013:173 Sierilän vesivoimalaitos ja apilakirjokääriäisen suojelu
 - ” Kun (---) otettiin huomioon, että [edellytyssuhteesta](#) luonnonsuojelulain mukaisen poikkeamiasian ja vesilain mukaisen lupa-asian ratkaisemisen välillä ei ollut säädetty, (---) luonnonsuojelulain 48 § :n 2 momentissa tai 49 § :n 3 momentissa tarkoitettua poikkeamislupaa ei ollut perusteltua pitää vesilain mukaisen hakemuksen ratkaisemisen edellytyksenä”
- KHO 2017:87 Sierilän vesivoimalaitos ja kysymys mm. kalatien rakentamisvelvoitteesta
 - Lupapäätöksessä määräys Mukkaojan luonnonmukaisesta ohitusuomasta ja velvollisuudesta varautua rakenteiden suunnittelussa kalateiden rakentamiseen
 - ” Edellä lausuttu huomioon ottaen kalatien rakentamista Sierilän voimalaitokseen ei ennen alapuolisten kalateiden rakentamista voida pitää tarkoituksenmukaisena (---) ”

Luontoarvoista kunnostushankkeissa

- KHO 6.4.2006 vanhan vesilain (261/1961) mukainen lupa ruoppaukselle oli myönnetty
 - Meriuposkuoriaisen esiintymisalueen rajauspäätös oli valitusten johdosta palautettu uudelleen käsiteltäväksi, mutta sitä oli edelleen noudatettava
 - Virkistyskäyttömahdollisuuksien parantamiseksi ruopattava alue Espoon Saunalahdessa rajautui esiintymisalueeseen
 - Kun otettiin huomioon lupamääräykset ja alueen rajaus, ei luonnonsuojelulain 48 § :ssä tarkoitettu poikkeus ollut tarpeen
- KHO 12.5.2015 kunnan vesilain mukainen lupahakemus ranta-alueen kunnostamiseksi ruoppaamalla oli hylätty
 - Ruopattavalla alueella sijaitsi viitasammakon lisääntymis- ja levähdyspaikkoja eikä asiassa ollut luonnonsuojelulain 49 § :ssä tarkoitettua poikkeamislupaa

Kunnostuksen merkitys lupaharkinnassa

- KHO 2017:59 määräaikainen ympäristölupa turvetuotannolle
 - Turvetuotanto oli aloitettu jo vuonna 1989 ja määräaikainen ympäristölupa oli myönnetty vuoteen 2023 asti
 - Kuivatusvedet johdettiin Natura 2000 -verkostoon kuuluvaan Suomijärveen, jota oli kunnostettu talvella 2011-2012 rakennetun pohjapadon avulla
 - ”Natura-arvioinnin tarvetta arvioitaessa tulee ottaa huomioon myös alueen olosuhteissa tapahtuneet muut muutokset, kuten Suomijärvellä toteutetut kunnostustoimet. Järven kunnostus on toteutettu nimenomaan sen lintuvesiarvon säilyttämiseksi ja linnuille tärkeiden avovesialueiden turvaamiseksi.”
 - Luonnonsuojelulain 65 § :n mukainen arviointimenettely ei kuitenkaan esitetty selvitys huomioon ottaen ollut tarpeen

